

De patholoog in het ziekenhuis

Laboratorium voor Pathologie

In deze folder kunt u meer lezen over de rol die de patholoog speelt bij ziekte en behandeling. Daarnaast vindt u informatie over de regels die bestaan over het omgaan met menselijk materiaal.

De patholoog

De patholoog is evenals een internist of een chirurg, een medisch specialist. De opleiding voor dit specialisme vindt voor het grootste gedeelte plaats in een academisch ziekenhuis en duurt nog vijf jaar na het artsexamen. Tijdens deze opleiding legt de aanstaande patholoog zich toe op drie terreinen:

1. celonderzoek (cytopathologie)
2. weefselonderzoek (histopathologie)
3. onderzoek na de dood (secties)

De patholoog en zijn werk

Cel- en weefselonderzoek vormen het belangrijkste deel van het werk van de patholoog. Door cellen en stukjes weefsel van het menselijk lichaam onder de microscoop te bestuderen, kan de patholoog uw behandelend specialist helpen met het stellen van een zeer precieze diagnose. De patholoog is dus een specialist die vooral op de achtergrond belangrijk werk verricht. Hij wordt altijd door uw behandelend specialist of huisarts ingeschakeld. Als patiënt zult u zelden de patholoog ontmoeten. Via uw specialist of huisarts zult u op de hoogte gesteld worden van de resultaten van het onderzoek dat de patholoog gedaan heeft.

Celonderzoek

Het onderzoek van cellen die verkregen worden uit het lichaam van patiënten, is een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden van de patholoog. Dit celonderzoek kan worden toegepast bij slijmvlies, maar ook bij vocht of weefsel afkomstig van alle delen van het lichaam, bijvoorbeeld vocht uit de buikholte of gewrichtsholte, urine of opgehoest materiaal (sputum).

Een bekend voorbeeld waarbij celonderzoek wordt toegepast bij slijmvlies is "het uitstrijkje", het bevolkingsonderzoek naar kanker in de baarmoederhals. Met behulp van een microscoop onderzoekt de patholoog dit slijmvlies op mogelijk afwijkende cellen en stelt dan de diagnose. De arts die

het uitstrijkje heeft afgenomen en ingestuurd, zal aan de hand van het verslag van de patholoog bepalen of behandeling noodzakelijk is.

Een bijzondere vorm van celonderzoek is de zogenaamde "punctiecytologie". De punctie wordt vaak verricht door uw behandelend specialist, maar in veel ziekenhuizen ook door de patholoog. Met behulp van een kleine naald worden cellen weggehaald bij zwellingen of tumoren (goed- of kwaadaardige gezwellen) welke dicht onder de huid zijn gelegen. Het kan hier onder andere gaan om een vergrote lymfklier, een tumor in de borst of een zwelling van de schildklier. Het celonderzoek levert meestal gegevens op die van belang zijn voor het stellen van de diagnose en verdere behandeling. Het onderzoek zelf is voor de patiënt weinig belastend en wordt bij veel personen gedaan.

Weefselonderzoek

Een tweede vorm van onderzoek dat wordt verricht door de patholoog heeft betrekking op het beoordelen van weefselstukjes (biopsie). Een specialist, soms ook een huisarts, zal meestal een biopsie (laten) doen om een diagnose te kunnen stellen. In principe kunnen weefselstukjes uit alle organen van het lichaam worden weggehaald (bijvoorbeeld kleine vlekjes op de huid, weefselstukjes van de baarmoeder, darmen, nieren, lever en zelfs de hersenen). Met behulp van verfijnde onderzoekstechnieken kan de patholoog bepalen welk ziekteproces in het betreffende orgaan gaande is. De behandelend specialist kan dan op grond van deze diagnose weer de juiste behandeling instellen.

De patholoog onderzoekt niet alleen biopsieën, maar ook (delen van) organen die bij operaties worden verwijderd. In principe worden alle weefsels die bij de operatie verwijderd worden voor onderzoek naar een patholoog gestuurd. Deeltjes van deze weefsels worden gedurende langere tijd in het laboratorium bewaard. Zij kunnen als vergelijkingsmateriaal dienen bij een eventuele volgende operatie van dezelfde patiënt. Een gedeelte van het weefsel kan ook gebruikt worden voor onderzoeksdoeleinden. Het weefsel wordt dan geanonimiseerd, dat wil zeggen dat niet direct te achterhalen is van welke patiënt het materiaal afkomstig is. Ook kunnen weefsels gebruikt worden ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek, dit alleen met toestemming van de patiënt. Meer informatie over de omgang met menselijk

materiaal vindt u in de verklaring van de Nederlandse Vereniging voor Pathologie, opgenomen achter in deze folder.

Secties

De patholoog is ook de specialist die secties (obducties) verricht op overleden patiënten. Dit gebeurt alleen met toestemming van de familie van de overleden patiënt. De sectie wordt aangevraagd door de behandelend specialist of huisarts. Voor hem/haar is het belangrijk om te weten of zijn/haar diagnose goed geweest is, of de behandeling is aangeslagen en of er nog onverwachte complicaties zijn opgetreden.

Het regelmatig laten verrichten van een sectie is een belangrijke methode voor de arts om de eigen deskundigheid te toetsen, daarnaast dragen secties in belangrijke mate bij aan de verbreding van de medische kennis. Dit komt toekomstige patiënten dan weer ten goede.

Ook voor nabestaanden kan het laten verrichten van een sectie belangrijk zijn. Het kan hun informatie geven over de aanwezigheid van aangeboren (congenitale) afwijkingen, besmettelijke ziekten of erfelijkheidsaandoeningen. Meer informatie over obductie vindt u in de folder "Obductie". Deze is verkrijgbaar bij de Patiëntenvoorlichting.

Verslaglegging

De uitslag van het onderzoek wordt schriftelijk, en indien mogelijk via geautomatiseerde communicatie, doorgegeven aan uw behandelend arts. De gegevens van het onderzoek blijven bewaard in een databank van het laboratorium en in een landelijke databank, het Pathologisch Anatomisch Landelijk Geautomatiseerd Archief (PALGA) genaamd. Alle wetgevingen in het kader van de privacy zijn op het bovenstaande van toepassing. Meer informatie over de regels bij het bewaren van gegevens van onderzoek vindt u in de tekst "Pathologie: Wat gebeurt er met uw gegevens?" Van PALGA achterin deze folder.

Samenvattend

De patholoog is dus vooral een specialist die ingeschakeld wordt tijdens de behandeling van patiënten in het ziekenhuis of bij de huisarts. Door zijn bemoeienis worden veel diagnoses met zekerheid vastgesteld en kan de juiste behandeling worden gestart.

Bijlage

Wat gebeurt er met uw gegevens?

Inleiding

Onlangs heeft de huisarts (of specialist) bij u een stukje huid, weefsel of enkele cellen weggenomen met het doel dit nader te onderzoeken. Dit soort onderzoek vindt plaats in de laboratoria voor pathologie, waarover vrijwel elk ziekenhuis de beschikking heeft. De patholoog maakt een uitgebreid verslag van zijn bevindingen en stelt uw arts hiervan op de hoogte. Het kan zijn dat u zich afvraagt wat er verder met uw medische gegevens gebeurt. Blijven ze bewaard en zo ja, waar en hoe lang? Hoe zit het in dat geval met de bescherming van uw privacy? Het doel van deze folder is uw antwoord te geven op deze vragen en u nader te informeren over de betekenis van een landelijk archief voor pathologie.

Het landelijk archief

In Nederland bestaat al sinds 1971 een landelijke gegevensbank. Deze bank wordt het Pathologisch Anatomisch Landelijk Geautomatiseerd Archief (PALGA) genoemd. Alle laboratoria voor pathologie sturen hun gegevens op naar PALGA. Als gevolg hiervan is een goed centraal registratiepunt ontstaan, waar men gegevens verzamelt over ziekten.

Welke gegevens bevat deze landelijke registratie nu precies?

- de conclusie van het pathologisch onderzoek (weefsels en/of cellen)
- enkele administratieve gegevens, zoals: datum van het onderzoek en het laboratorium van onderzoek
- enkele persoonlijke gegevens in gecodeerde vorm (dat wil zeggen niet direct tot de persoon te herleidbaar) als: geslacht, geboortedatum, geboorteplaats en de eerste vier letters van de achternaam. Al deze gegevens blijven minstens tien jaar bewaard.

Het nut van PALGA

Het registreren van al deze gegevens op een centraal punt heeft een aantal voordelen.

Het beter kunnen stellen van de diagnose

Als de patholoog stukjes weefsel ontvangt via de huisarts of specialist, bekijkt hij eerst of er in het verleden ook al onderzoek bij deze patiënt heeft plaatsgevonden en waar dat gebeurd is. Via PALGA is dit heel eenvoudig na te gaan. Vervolgens kan de patholoog hierover nadere informatie opvragen. Hij heeft dan een completer beeld van iemands gezondheidstoestand en kan op grond hiervan een betere beoordeling geven van het weefsel dat hij ontvangen heeft. Deze onderlinge gegevensuitwisseling kan in sommige gevallen onnodig extra onderzoek voorkomen.

Wetenschappelijk onderzoek

PALGA wordt eveneens gebruikt om wetenschappelijk onderzoek te kunnen doen. Doordat alle gegevens aanwezig zijn op een centrale plek, kan inzicht verkregen worden in het vóórkomen van bepaalde ziekten. Men zou bijvoorbeeld kunnen nagaan of er regionale verschillen zijn bij het zich voordoen van een bepaalde ziekte en wat hiervan mogelijke oorzaken kunnen zijn. Meer inzicht hierin kan leiden tot verbetering van kwaliteit van voorlichting en zorg voor patiënten.

Privacy

Er is een wettelijke regeling van kracht, die er voor zorgt dat uw privacy goed wordt beschermd. Zo worden alle patiëntengegevens gecodeerd opgenomen in de registratie en alleen de patholoog die het betreffende weefsel heeft onderzocht, kent de naam en persoonsgegevens van de patiënt. Er is een Toezichthoudend Advies College, dat bepaalt of gegevens uit het PALGA-bestand mogen worden verstrekt ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek. In dit college zijn ook patiënten- consumentenorganisaties vertegenwoordigd. Wij hechten eraan hier nadrukkelijk te vermelden dat geen enkele instantie zonder uw toestemming toegang heeft tot uw persoonlijke gegevens.

Inzage/bezwaar/privacyreglement

Als u wilt weten welke gegevens over u zijn opgenomen in PALGA, kunt een schriftelijk verzoek om inzage indienen. Om deze gegevens op te kunnen sporen, zal men u moeten vragen om nadere persoonsgegevens.

Mocht u bezwaar hebben tegen het bewaren van uw gegevens in de centrale registratie kunt u dit eveneens schriftelijk kenbaar maken. Wanneer u wilt, kunt u het Privacyreglement (1995) inzien bij het bureau van de Stichting PALGA.

Meer informatie

Wij hopen u hiermee voldoende informatie te hebben verstrekt. Mocht u nog vragen hebben naar aanleiding van deze folder dan kunt u contact opnemen met het Laboratorium voor Pathologie, telefoonnummer staat in de folder

© 2000 Stichting PALGA

Verklaring Nederlandse Vereniging voor Pathologie

De Nederlandse Vereniging voor Pathologie (NVVP) wil graag duidelijkheid verschaffen over de situatie in Nederland aangaande omgang met menselijk materiaal, dat afgenomen is ter diagnostiek, of het nu bij een operatie of bij postmortaal onderzoek (sectie, autopsie) verkregen is.

Bewerking

Daar voor het uiteindelijke beoordelen van weefsel en/of cellen vele bewerkingen nodig zijn, waarbij naast een ondersteuning door technisch personeel ook meerdere machines gebruikt worden geschiedt deze bewerking in feite altijd in een als laboratorium ingerichte ruimte. Op deze ruimte zijn algemene voorschriften van toepassing, betreffende b.v. veiligheid en standaardisering. De vereniging toets middels visitaties de uitvoering van de voorschriften.

Na bewerking worden 2 "producten" onderscheiden: ten eerste een weefselstukje, ingebed in een inbedmedium, meestal paraffine, soms een soort plastic; dit wordt een blokje genoemd. Het tweede "product" is een zeer dun plakje weefsel, dat afgesneden wordt van het blokje en op een glaasje wordt geplakt. Na kleuring wordt dit plakje onder de microscoop bekeken; dit "product" wordt de coupe genoemd. Zowel voor het blokje als de coupe geldt, dat ze niet direct naar de patiënt herleidbaar zijn. Het herleiden, natuurlijk van belang als op het materiaal de diagnose is gesteld, geschiedt

door middel van een speciaal nummer, dat in het laboratorium aan elk specimen wordt toegekend.

Bewaring

Om praktische redenen en uit oogpunt van privacybescherming, worden door alle laboratorium in Nederland de blokjes en de coupes in het laboratorium, of in speciaal daarvoor afgehuurde en ingericht ruimtes bewaard. Iedere arts, en dus ook iedere patholoog, is gehouden aan de plicht te handelen als "goed hulpverlener". Hij of zij mag dus niet iets doen dat dit goede hulpverlenerschap in gevaar brengt. Als opslag van blokjes of coupes buiten het laboratorium plaatsvindt (en hiervoor kunnen goede redenen bestaan, b.v. plaatsgebrek op het laboratorium), dan zal het zo georganiseerd moeten zijn dat de belangen van de patiënt niet geschaad worden. Het zal dan vooral gaan om privacybescherming en adequate mogelijkheden het materiaal terug te halen als dat gewenst mocht zijn. Over de duur van het bewaren van het materiaal heeft de NVVP, na consultatie van een juridisch adviseur, richtlijnen opgesteld

die gebaseerd zijn op de wettelijke voorschriften conform de WGBO en die een minimum bewaartermijn garanderen. Ook hier wordt het principe van goed hulpverlenerschap gehanteerd. Deze (gedrags)regels worden voor zover het de vereniging bekend is in Nederland door alle beroepsgenoten nagevolgd.

Nederlandse vereniging voor Pathologie
Dr. P. Blok, voorzitter
Prof. Dr. P. van der Valk, secretaris

© Nederlandse Vereniging voor Pathologie

Heeft u nog vragen?

Mocht u na het lezen van deze folder nog vragen hebben, dan kunt u op werkdagen van 08.30 uur tot 12.00 uur contact opnemen met het Laboratorium voor Pathologie. De afdeling is bereikbaar via telefoonnummer: 0495 - 57 23 12.